

เครือข่ายการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน
ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น*

PARTICIPATION NETWORK IN FOREST FIRE AND SMOG CONTROL
IN THE AREA OF PHU PHA MAN FOREST FIRE CONTROL STATION,
CHUM PHAE, KHON KAEN

พิษณุ ไบเซ็ม*, กริชวรรณ โล่ห์วัชรินทร์

Pisanu Baikem, Grichawat Lowatcharin

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand

*Corresponding author E-mail: grichawat@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน 2) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน และ 3) ปัญหาและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สมาชิกของเครือข่ายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในอุทยานแห่งชาติภูผาม่านจังหวัดขอนแก่น จำนวน 40 คน เก็บเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการตีความ และจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เมื่อจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 31 - 40 ปี มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบอาชีพค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 15,000 บาท และส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 15 ปี มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก มีการตอบคำถามมากที่สุด ได้แก่ ไฟป่าทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ส่วนไฟป่าเกิดได้ตลอดทั้งปีตอบผิดมากที่สุด ยังเข้าใจว่า สาเหตุของไฟป่าส่วนใหญ่เกิดจากธรรมชาติ ทั้งที่ไฟป่าเกิดจากสามารถมนุษย์หรือไฟฟ้าก็ได้ 2) การมีส่วนร่วมของ

* Received January 13, 2023; Revised February 23, 2023; Accepted March 30, 2023

เครือข่ายในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ในอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก เครือข่ายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมควบคุมไฟป่าที่หน่วยงานจัดขึ้น และในการดำเนินงานของชุมชนเครือข่าย และ 3) ปัญหาและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน ปัญหา ได้แก่ การประชาสัมพันธ์น้อย ขาดอัตราการลงเจ้าหน้าที่ในการดับไฟป่า ประชาชนในพื้นที่และชุมชนรอบข้างขาดความรู้ความเข้าใจในการดับไฟป่า ขาดความร่วมมือจากชุมชน ส่วนแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ได้แก่ ควรมีการเพิ่มและขยายจำนวนเครือข่ายให้มากขึ้น และควรให้สมาชิกหรือตัวแทนเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ

คำสำคัญ: เครือข่าย, การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา, ไฟป่าและหมอกควัน, อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน

Abstract

This research article aims to 1) study knowledge and understanding in solving forest fire and haze problems, 2) study participation of networks to solve forest fire and smog problems in Phu Pha Man National Park, and 3) study problems and approaches to participation in solving forest fire and smog problems. This research is mixed-methods, combining quantitative and qualitative research. The sample group and key informants were 40 members of the forest fire and smog problem-solving network in Phu Pha Man National Park, Khon Kaen Province. The research tools were questionnaires and interview guidelines. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, and standard deviation. In terms of qualitative data, use the interpretation method and categorize and analyze the content. The results of the research revealed that: 1) most men have knowledge of how to solve forest fires and smoke problems, which is classified by their personal characteristics; most men are between the ages of 31 and 40, have a high school education, are engaged in trade, and have an average monthly income of over 15,000 Baht. Most of them have lived in the community for more than 15 years. They have a lot of knowledge and understanding. The most frequently answered questions are: Forest fires destroy the habitats of wild animals, and forest fires occur all year round, which is the most wrong answer. It is understood that the main causes of

forest fires are natural. 2) Network involved in addressing forest fire and smog issues in Phu Pha Man National Park High level of participation. The network that addresses forest fire and smog issues has the highest level of participation, including participation in forest fire control activities organized by the government and joining the operations of communities and 3) Problems and guidelines to improve participation in problem solving in Phu Pha Man National Park There is a lack of staff to extinguish forest fires; people in the area and surrounding communities lack knowledge and understanding to extinguish forest fires, as well as community cooperation. Development approaches for participating in addressing forest fire and smog issues include increasing and expanding the number of networks. The government should allow the network representatives to participate in various activities and processes.

Keywords: Network, public participation in problem solving, forest fire and Smog, Phu Pha Man Forest fire control station

บทนำ

อุทยานแห่งชาติภูผาม่านเป็นแหล่งทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญมีเนื้อที่ประมาณ 350 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วย ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2564) สถิติการเกิดไฟป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่านในช่วงระหว่าง ปี พ.ศ. 2561 – 2563 ชี้ให้เห็นว่าเกิดไฟป่าขึ้นในพื้นที่รวม 90 ครั้ง และมีพื้นที่เสียหาย 1,130.50 ไร่ ปัญหา ดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบนิเวศ โดยเปลวไฟได้เผาผลาญทำให้พื้นที่ป่าถูกทำลายเกิดความเสื่อมโทรม อีกทั้งยังก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชน (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2563) ในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบด้านการป้องกันและควบคุมไฟป่าโดยตรงได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาไฟป่าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้สถานการณ์ไฟป่าลดน้อยลงและได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างทันท่วงที (สมชาย โกมลคงอยู่, 2561) ในบริเวณพื้นที่ซึ่งมีหน่วยงานด้านการปฏิบัติการไฟป่าเข้าไปปฏิบัติงาน การเกิดไฟป่าจะมีความรุนแรงน้อยและระยะเวลาของการลุกลามสั้น ซึ่งต่างจากในอดีตที่ผ่านมาที่พบว่าเมื่อเกิดไฟป่าแล้วการลุกลามของไฟป่าจะใช้ระยะเวลายาวนานติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน อย่างไรก็ตามการที่มีหน่วยงานเพื่อเข้าไปควบคุมการลุกลามของไฟไม่ให้เกิดการลุกลามจนเกิดพื้นที่เสียหายมากส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนยังไม่เพียงพอต่อการป้องกันการเกิดไฟป่าได้ (ส่วนควบคุมไฟป่า สำนักป้องกันปราบปรามและควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2560)

ปัจจุบัน การแก้ไขปัญหาไฟป่าโดยหน่วยงานราชการเพียงหน่วยเดียวไม่สามารถทำให้ปัญหาการเกิดไฟป่าลดลงได้อย่างยั่งยืน เพราะสาเหตุของการเกิดไฟป่านั้นเกิดมาจากการกระทำของมนุษย์ (ศิริ อัครเศอธร, 2543); (ไพโรจน์ อินทมาตร, 2564) ดังนั้น การแก้ไขปัญหาไฟป่าอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อการจัดการและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ประกอบกับกระแสด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างสูงในการบริหารและการจัดการปัญหาต่าง ๆ ในลักษณะของเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน การเกิดเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันไม่ให้เกิดไฟป่า เกิดความร่วมมือ และเกิดความตระหนักถึงประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ เกิดความรักหวงแหนและความเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกันในการดูแลรักษาเพื่อส่งต่อทรัพยากรป่าไม้อันอำนวยประโยชน์ในการสร้างสมดุลทางสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน และประชาชน (ธนากร พันธูระ, 2560)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจศึกษาเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน การมีส่วนร่วมของเครือข่ายการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน และทราบแนวทางการจัดการปัญหาไฟป่าของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทราบถึงรูปแบบการจัดการปัญหาไฟป่าของประเทศไทยแบบบูรณาการ และนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการไฟป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่านให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน และ
3. ศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ (Quantitative and Qualitative Research)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ ประชาชนเครือข่ายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนเครือข่ายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในอุทยานแห่งชาติ

ภูผาม่าน ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและเป็นตัวแทนภาคประชาชนที่เข้ามาเป็นเครือข่ายการแก้ไข ปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในระดับพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน เป็นผู้ให้ข้อมูล สุ่มแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) รวมจำนวน 40 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบไม่มีโครงสร้าง กำหนดคำตอบไว้ ให้เลือก แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป เป็นข้อมูลประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไฟฟ้า ตอนที่ 3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมของ เครือข่ายในการแก้ไขปัญหไฟฟ้าและหมอกควัน ตอนที่ 5 ปัญหา/ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหไฟฟ้าและหมอกควัน ลักษณะคำถามตอนที่ 4 เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่าตอบ (Rating Scale) ของ Likert ซึ่งจัดระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) มี 6 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับ 6 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด 2) ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมาก 3) ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยค่อนข้างมาก 4) ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยค่อนข้าง น้อย 5) ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย และ 6) ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความน้อย ที่สุด การแปลผลคะแนนตามวิธีการคำนวณโดยใช้สูตรการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{จากสูตรความกว้างของแต่ละอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{6-1}{6} \\ &= 0.83 \end{aligned}$$

การแปลผลความหมายคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาจัดระดับความสำคัญเป็น 6 ระดับ คือ ค่าเฉลี่ยของคะแนนความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 5.20 – 6.00	อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยสูงที่สุด
ค่าเฉลี่ย 4.36 – 5.19	อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยสูง
ค่าเฉลี่ย 3.52 – 4.35	อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยค่อนข้างสูง
ค่าเฉลี่ย 2.68 – 3.51	อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยค่อนข้างน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.84 – 2.67	อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.83	อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยกนน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยเชิง ปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้สร้าง แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างขึ้นมาประกอบด้วยข้อคำถามแบบปลายเปิด ในเรื่อง สภาพ ปัจจุบันในการทำงานเป็นอาสาสมัคร ปัญหา อุปสรรคที่พบในการทำงาน และข้อเสนอแนะ

ความต้องการในการพัฒนาและยกระดับการทำงานอาสาสมัครเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและได้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในพื้นที่

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์สถิติการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science for Windows: SPSS) และนำข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมดมาลงรหัส (Coding) และประเมินผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ศึกษามารวบรวมในรูปสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปรผลแบบสอบถามส่วนนี้ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการตีความ และจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน นำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) ข้อมูลทั่วไปจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 45.0 ช่วงอายุ 31 - 40 ปี มากที่สุด รองลงมาได้แก่ช่วงอายุ 41 - 50 ปี, 21 - 30 ปี และมากกว่า 51 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.5, 30.0, 20.0 และ 7.5 ตามลำดับ มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ระดับปริญญาตรี, ประถมศึกษาและ ปวช./ปวส. และมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 35.0, 25.0, 15.0 และ 10.0 ตามลำดับ ประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมาได้แก่ รับจ้าง, ทำนา, ทำสวน/ทำไร่ และรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 32.5, 15.0, 12.5 และ 5.0 ตามลำดับ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 15,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 12,001 - 15,000 บาท, 6,001 - 9,000 บาท, 9,001 - 12,000 บาท และต่ำกว่า 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.5, 15.0, 10.0 และ 2.5 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาได้แก่ มากกว่า 10 - 15 ปี, 1 - 5 ปี และ มากกว่า 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.5, 17.5, และ 10.0 ตามลำดับ ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

คุณลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากร		จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	22	55.0
	หญิง	18	45.0
2. อายุ	21 - 30 ปี	8	20.0

คุณลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากร		จำนวน	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา	31 - 40 ปี	17	42.5
	41 - 50 ปี	12	30.0
	มากกว่า 51 ปี	3	7.5
	ประถมศึกษา	6	15.0
	มัธยมศึกษาตอนต้น	4	10.0
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	14	35.0
	ปวช./ปวส.	6	15.0
	ปริญญาตรี	10	25.0
4. อาชีพ	ทำนา	6	15.0
	ทำสวน/ทำไร่	5	12.5
	รับจ้าง	13	32.5
	ค้าขาย	14	35.0
	รับราชการ	2	5.0
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 6,000 บาท	1	2.5
	6,001-9,000 บาท	6	15.0
	9,001-12,000 บาท	4	10.0
	12,001-15,000 บาท	13	32.5
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	1-5 ปี	7	17.5
	มากกว่า 5-10 ปี	4	10.0
	มากกว่า 10-15 ปี	9	22.5
	มากกว่า 15 ปี	20	50.0

2) ความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.81 เมื่อพิจารณาตามรายข้อคำถามพบว่า เครือข่ายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน ตอบถูกมากที่สุดข้อ 4. ไฟป่าทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และข้อที่ตอบผิดมากที่สุดคือ ข้อ 7. ไฟป่าเกิดได้ตลอดทั้งปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 ปราบกฏรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไฟฟ้า

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไฟฟ้าและหมอกควัน	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ไฟฟ้าคือไฟฟ้าที่เกิดจากสาเหตุใดก็ตามแล้วลุกลามโดยอิสระไม่มีการควบคุม	34	34.0	6	15.0
2. สาเหตุของไฟฟ้าส่วนใหญ่เกิดจากธรรมชาติ	26	65.0	14	35.0
3. ไฟฟ้าก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ	38	95.0	2	5.0
4. ไฟฟ้าทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า	40	100.0	0.0	0.0
5. ประชาชนในหมู่บ้านสามารถช่วยป้องกันไฟฟ้าโดยให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคุม แจ่งเหตุ และช่วยกันดับไฟฟ้าไม่ให้ลุกลาม	39	97.5	1	2.5
6. การวางป่าเป็นช่องทางกว้างๆจะช่วยในการป้องกันการลุกลามของไฟฟ้า	37	92.5	3	7.5
7. ไฟฟ้าเกิดได้ตลอดทั้งปี	18	45.0	22	55.0
8. ไฟฟ้าสามารถจำแนกได้ตามลักษณะของเชื้อเพลิงที่ถูกเผาไหม้ได้ 3 ชนิด คือ ไฟใต้ดิน ไฟผิวดิน ไฟเรือนยอด	37	92.5	3	7.5
9. ไฟฟ้าทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ ปราดจากแร่ธาตุ	37	92.5	3	7.5
10. ไฟฟ้าช่วยให้ต้นไม้บางชนิดแตกหน่อใหม่ได้ และช่วยกระตุ้นการเกิดของเมล็ดไม้บางชนิด	37	92.5	3	7.5
เฉลี่ย	34.3	80.65	5.7	14.25

2. การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ในอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน โดยมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 1.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เครือข่ายแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การเข้าร่วมกิจกรรมควบคุมไฟฟ้าที่หน่วยงานจัดขึ้น ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 1.21) รองลงมาได้แก่ แจ่งเหตุไฟไหม้ป่าเมื่อพบเห็นหรือทราบข่าว ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 1.00), ร่วมกิจกรรมสร้างแนวกันไฟฟ้า ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 1.45), ร่วมผลักดันโครงการควบคุมไฟฟ้ากับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 1.23), ร่วมประเมินผลของกิจกรรมควบคุมไฟฟ้า ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 1.32) ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน

การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. ท่านร่วมแสดงความคิดเห็นและวางแผนในการควบคุมไฟฟ้า	3.75	1.32	มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก
2. ท่านร่วมผลักดันโครงการควบคุมไฟฟ้ากับหน่วยงานที่รับผิดชอบ	3.93	1.23	มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก
3. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมควบคุมไฟฟ้าที่หน่วยงานจัดขึ้น	4.63	1.21	มีส่วนร่วมมากที่สุด
4. ท่านร่วมประเมินผลของกิจกรรมควบคุมไฟฟ้า	3.90	1.32	มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก
5. ท่านได้สละทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อใช้ในการดับไฟฟ้า	3.03	1.49	มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย
6. ท่านได้ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมดำเนินการดับไฟฟ้า	3.78	1.12	มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก
7. ท่านร่วมกิจกรรมสร้างแนวกันไฟฟ้า	4.10	1.45	มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก
8. ท่านเข้าร่วมการอบรมอาสาสมัครป้องกันไฟฟ้า	3.68	1.53	มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก
9. ท่านแจ้งเหตุไฟฟ้าไหม้ป่าเมื่อพบเห็นหรือทราบข่าว	4.23	1.00	มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก
10. ท่านร่วมเป็นอาสาสมัครตรวจหาไฟฟ้า	3.48	1.41	มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย
11. เมื่อเกิดไฟฟ้าท่านร่วมกับหน่วยงานในการดับไฟฟ้าในพื้นที่ที่เกิดไฟฟ้า	3.68	1.42	มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก
เฉลี่ย	3.83	1.32	มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก

3. ปัญหาและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน ปัญหา ได้แก่ การประชาสัมพันธ์น้อย ขาดอัตราการลงเจ้าหน้าที่ในการดับไฟฟ้า ประชาชนในพื้นที่และชุมชนรอบข้างขาดความรู้ความเข้าใจในการดับไฟฟ้า ขาดความร่วมมือจากชุมชน ส่วนแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน ได้แก่ ควรมีการเพิ่มและขยายจำนวนเครือข่ายให้มากขึ้น และควรให้สมาชิกหรือตัวแทนเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานจัดขึ้น การให้อาสาสมัครเข้ามาเรียนรู้ โดยให้มีส่วนร่วมในการดับไฟโดยที่มีอุปกรณ์ป้องกันไฟฟ้าที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน การให้เข้าร่วมเป็นเวรยามป้องกันไฟฟ้าร่วมกับเจ้าหน้าที่ การแจ้งเหตุไฟฟ้า และให้อาสาสมัครมาช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมในหลากหลายช่องทาง ในแบบที่เป็นทางการ คือ หนังสือประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานรัฐ การประกาศของผู้นำผ่านหอกระจายข่าว ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ เป็นต้น และควรเปิดโอกาสให้อาสาสมัครได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ในด้านการบริหารจัดการ ข้อเสนอของกลุ่มอาสาสมัครเครือข่าย ได้แก่ รัฐควรจัดสรรงบประมาณ และจัดหาอุปกรณ์ในการป้องกันไฟฟ้าให้เพียงพอต่อจำนวนเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร และประเด็นที่สำคัญที่เครือข่ายอาสาสมัครส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกัน คือ ควรมีการอบรมและให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง

สม่ำเสมอ เป็นประจำ เนื่องจากปัญหาไฟฟ้าและวิธีการดับไฟฟ้า เป็นประเด็นที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการทำงาน เนื่องจากอาจส่งผลเสียต่อร่างกายและชีวิตได้ ดังนั้น การจัดอบรมทักษะและฝึกปฏิบัติเป็นประจำ จะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่ถูกต้องในการนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกวิธีการ ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้า อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือจากภาค ประชาชน เพื่อการจัดการและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ประกอบกับกระแสด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างสูงในการบริหารและจัดการปัญหาต่าง ๆ ดังนั้นแนวทางแก้ไข ปัญหาไฟฟ้า จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนช่วยกันแก้ไขปัญหาใน ลักษณะของ เครือข่ายการแก้ไขปัญหาไฟ ไฟฟ้าและหมอกควัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน นำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุ 31 - 40 ปี มากที่สุด มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด ประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 15,000 บาท มากที่สุด ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 15 ปี 2) ความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอกควัน มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.81 เมื่อพิจารณาตามรายข้อคำถาม ไฟฟ้าทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ตอบถูกมากที่สุด ส่วน ไฟฟ้าเกิดได้ตลอดทั้งปี ตอบผิดมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งเข้าใจว่า สาเหตุของไฟฟ้าส่วนใหญ่เกิดจากธรรมชาติ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ไฟฟ้าสามารถมนุษย์หรือไฟฟ้าได้เช่นกัน เนื่องจากการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าโดยหน่วยงานภาครัฐการเพียงหน่วยเดียวคงไม่สามารถทำให้ ปัญหาการเกิดไฟฟาลดลงได้ เพราะสาเหตุของการเกิดไฟฟ้านั้นเกิดมาจากการกระทำของ มนุษย์ (ส่วนควบคุมไฟฟ้า, 2556) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญรัฐยา อุ๋นทองดี ที่ได้ ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกพิษในอากาศในจังหวัด แม่ฮ่องสอน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความตระหนัก จิตสำนึก และความรู้ความเข้าใจของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร (ญรัฐยา อุ๋นทองดี, 2556) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของญาณิศา โคคะมาย และคณะ ที่ได้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการ ควบคุมไฟฟ้าในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโนนชาด ตำบล ดงเค็ง อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ของราษฎรในการควบคุมไฟฟ้าในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโนนชาด ตำบลดงเค็ง อำเภอนองสอง ห้อง จังหวัดขอนแก่น คือ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันไฟฟ้า การได้รับการฝึกอบรม

จากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และการได้รับความรู้หรือการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องไฟป่านอก (เพชร นาราชภูร และคณะ, 2557) และยังตรงกับผลการวิจัยของ วีรพล วีรพลางกูร ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสมาชิกชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ที่เสนอถึงปัญหา/อุปสรรค เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการปฏิบัติการที่ชัดเจนที่สุดคือ การเผยแพร่ข่าวสารไปยังประชาชนยังไม่ทั่วถึง และขอเสนอเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม คือ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

2. จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ในอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน โดยมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก เครือข่ายแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การเข้าร่วมกิจกรรมควบคุมไฟป่าที่หน่วยงานจัดขึ้น และในการดำเนินงานของชุมชนเครือข่าย กิจกรรมที่ต้องให้ความสำคัญ คือ ต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามาร่วมดำเนินการดับไฟป่า และในการดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนาชุมชน ควรมีการจัดรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับชุมชนโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยใช้เอกลักษณ์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต มาผนวกเข้ากับการดำเนินโครงการ (คณะทำงานการจัดการความรู้ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 15 (เชียงใหม่), 2561) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิพิฐพนธ์ ลิ้มตชัย ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาการเกิดไฟป่าและ หมอกควัน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและ อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนใน การแก้ไขปัญหาหมอกควัน ซึ่งพบว่า อุปสรรคในการมีส่วนร่วมคือ ประชาชนยังไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น จึงยังไม่ได้ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร (นิพิฐพนธ์ ลิ้มตชัย, 2561)

3. ปัญหาและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน ปัญหา ได้แก่ การประชาสัมพันธ์น้อย ขาดอัตราการลงเจ้าหน้าที่ในการดับไฟป่า ประชาชนในพื้นที่และชุมชนรอบข้างขาดความรู้ความเข้าใจในการดับไฟป่า ขาดความร่วมมือจากชุมชน ส่วนแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ได้แก่ ควรมีการเพิ่มและขยายจำนวนเครือข่ายให้มากขึ้น และควรให้สมาชิกหรือตัวแทนเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ ข้อเสนอของกลุ่มเป้าหมายที่ว่า ควรเปิดโอกาสให้อาสาสมัครได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ในด้านการบริหารจัดการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐชา อุ๋นทองดี ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันในอากาศในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ได้พบว่า ปัญหาในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ บุคลากรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น แต่ไม่มีส่วนร่วมวางแผน (ณัฐชา อุ๋นทองดี, 2556) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สวรินทร์ เบ็ญ

เต็มอะหลิ ที่ได้ศึกษาเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการไฟฟ้าในพื้นที่ป่าทุ่งบางนกออก เขต
ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตอนล่าง ที่ได้พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ในการควบคุมไฟฟ้าใน
พื้นที่บางนกออกนั้น คือ การประสานความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ชุมชนที่อยู่อาศัยรอบข้างและชุมชนที่ใช้ประโยชน์รวมทั้งได้รับผลกระทบโดยตรงจากการใช้ป่า
และได้รับผลกระทบโดยตรงหากเกิดไฟฟ้าขึ้น (สวรินทร์ เบ็ญเต็มอะหลิ, 2557) และยัง
สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญาณิศา โคคะมาย และวีรพล วีรพลางกูร ที่ได้ศึกษาการมีส่วน
ร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสมาชิกชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่
จังหวัดนนทบุรี และพบว่า ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการปฏิบัติการ
คือ คนในชุมชนไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น และยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (ญาณิศา โค
คะมาย และ วีรพล วีรพลางกูร, 2562) และยังมีผลการวิจัยของ นิพิฐพนธ์ ลิ้มตชัย ที่ได้
ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาการเกิดไฟฟ้าและ หมอก
ควัน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีข้อค้นพบว่า หน่วยงานภาครัฐ
ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้าต้องเปิดโอกาส ให้ประชาชนได้
เข้ามาแสดงความคิดเห็นที่แบบทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การร่วมประชุมกับทางจังหวัด
หรืออบรมให้คำแนะนำโดยจัดเสวนาในพื้นที่เสี่ยง ฯลฯ (นิพิฐพนธ์ ลิ้มตชัย, 2561) นอกจากนี้
ที่กล่าวมาข้างต้น ข้อเสนอของกลุ่มเป้าหมายที่เสนอไว้ว่า รัฐควรจัดสรรงบประมาณ และจัดหา
อุปกรณ์ในการป้องกันไฟฟ้าให้เพียงพอต่อจำนวนเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร สอดคล้องกับ
ผลการวิจัยของ ปรีดาพร ธรรมรักษา ที่ได้ศึกษาบทบาทของหน่วยงานภาครัฐและภาค
ประชาชนในการจัดการไฟฟ้าฟรุควนครั้ง พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ่อล้อและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า
ทะเลน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของหน่วยงาน
ภาครัฐและภาคประชาชนในการจัดการไฟฟ้า คือ ขาดงบประมาณ และขาดบุคลากรที่มีความรู้
โดยเฉพาะ (ปรีดาพร ธรรมรักษา, 2561) และเช่นเดียวกันกับการศึกษาถึงมีส่วนร่วมในการ
จัดการสิ่งแวดล้อมของสมาชิกชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัด
นนทบุรี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและหมอก
ควัน เมื่อจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 31 - 40 ปี มีระดับ
การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบอาชีพค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 15,000
บาท และส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 15 ปี มีความรู้ความเข้าใจอยู่
ในระดับมาก ตอบคำถามข้อไฟฟ้าทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าตอบถูกมากที่สุด ส่วนไฟฟ้า
เกิดได้ตลอดทั้งปีตอบผิดมากที่สุด ส่วนหนึ่งเข้าใจว่า สาเหตุของไฟฟ้าส่วนใหญ่เกิดจาก

ธรรมชาติ ทั้งที่เป็นความจริงแล้ว ไฟป่าสามารถมนุษย์หรือไฟฟ้า เนื่องจากการแก้ไขปัญหไฟป่าโดยหน่วยงานภาครัฐเพียงหน่วยเดียวคงไม่สามารถทำให้ปัญหาการเกิดไฟป่าลดลงได้ เพราะสาเหตุของการเกิดไฟป่านั้นเกิดมาจากการกระทำของมนุษย์ 2) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน ในอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก เครือข่ายแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควันมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมควบคุมไฟป่าที่หน่วยงานจัดขึ้น และในการดำเนินงานของชุมชนเครือข่าย กิจกรรมที่ต้องให้ความสำคัญ คือ ต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามาร่วมดำเนินการดับไฟป่า และในการดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนาชุมชน และ 3) ปัญหาและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน ปัญหา ได้แก่ การประชาสัมพันธ์น้อย ขาดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในการดับไฟป่า ประชาชนในพื้นที่และชุมชนรอบข้างขาดความรู้ความเข้าใจในการดับไฟป่า ขาดความร่วมมือจากชุมชน ส่วนแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหไฟป่าและหมอกควัน ได้แก่ ควรมีการเพิ่มและขยายจำนวนเครือข่ายให้มากขึ้น และควรให้สมาชิกหรือตัวแทนเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ ดังนั้น 1) ควรบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน และมีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ซึ่งควรบูรณาการทั้งงาน และงบประมาณ 2) หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการป้องกันและแก้ไขไฟป่าควร จัดให้มีการฝึกอบรมหรือศึกษาดูงาน โดยเน้นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ใกล้ชิดกับพื้นที่ป่าเข้าร่วมกิจกรรม จัดเวทีส่งเสริมเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นและหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ร่วมกำหนดออก กฎ กติกา การดูแลป่า ร่วมกัน 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเน้นการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ควรให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงเชื่อถือได้ ให้ถึงในระดับพื้นที่ซึ่งเป็นต้นตอของปัญหาเข้าไปประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงผลที่จะเกิดขึ้นหากไม่มีการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน 4) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่หรือชุมชนเครือข่ายการแก้ไขปัญหไฟป่าที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน และควรมีการศึกษาพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมและแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน และ 5) ควรมีการถอดบทเรียนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการแก้ไขปัญหหมอกควันและไฟป่า เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2563). มาตรการการแก้ไขปัญหไฟป่าปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://www.dnp.go.th/forestfire/web/frame/2564/Forestfire2564.pdf>

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2564). อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤศจิกายน 2564 จาก https://www.dnp.go.th/mainnation/nationpark/_private/e13.htm
- คณะกรรมการจัดการความรู้ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 15 (เชียงราย). (2561). คู่มือการสร้างชุมชนเครือข่ายแก้ไข ปัญหาไฟป่าและหมอกควันแบบมีส่วนร่วม. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://readcard.dnp.go.th/km/docs/64302.pdf>
- ญาณิศา โคเคมาย และ วีรพล วีรพลางกูร. (2562). การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสมาชิกชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences*, 3(2), 12-29.
- ณัฐชา อุ่นทองดี. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน ในอากาศในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- ธนากร พันธระ. (2560). ไฟป่า: ความรู้ การจัดการ การปรับตัว ในเขตเทือกเขาภูแล่นคา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทและมานุษยวิทยาและมานุษยวิทยา สาขาวิชามานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- นิพิฐพนธ์ ลิ้มณตชัย. (2561). การมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาการเกิดไฟป่าและ หมอกควัน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ*, 5(2), 77 – 84.
- ปรีดาพร ธรรมรักษา. (2561). บทบาทของหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนในการจัดการไฟป่าพรุควนเคร็ง พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ่อล้อและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
- เพชร นาราชญ์ และคณะ. (2557). การมีส่วนร่วมของราษฎรในการควบคุมไฟป่าในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านโนนชาด ตำบลดงเค็ง อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวนศาสตร์*, 33(1), 66-75.
- ไพโรจน์ อินทมาตร. (2564). การมีส่วนร่วมและความรู้ของประชาชนในการควบคุมไฟป่า ในพื้นที่ป่าโครงการพระราชดำริปางตอง 3 (หมอกจำแป่ - แม่สะงา) ตำบลหมอกจำแป่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการป่าไม้. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.*
- ศิริ อัคระอัคร. (2543). การควบคุมไฟป่าสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมป่าไม้.
- สมชาย โกมลคงอยู่. (2561). การมีส่วนร่วมและความรู้ของประชาชนในการควบคุมไฟป่า ในพื้นที่ป่าโครงการพระราชดำริปางตอง 3 (หมอกจำแป่ - แม่สะงา) ตำบลหมอกจำแป่

จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการป่าไม้. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ส่วนควบคุมไฟป่า. (2556). แนวทางการสร้างเครือข่ายการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน. กรุงเทพมหานคร: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.

ส่วนควบคุมไฟป่า สำนักป้องกันปราบปรามและควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2566 จาก https://www.dnp.go.th/info_protect/KM63/Document Download/Documentคู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน.2560.pdf

สวรินทร์ เบญญ์เต็มอะหลี่. (2557). เครือข่ายความร่วมมือในการจัดการไฟป่าในพื้นที่ป่าทุ่งบางนกออก เขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตอนล่าง. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, 10(2),1-20.